

Utilitzant el compromís acadèmic per avaluar les metodologies actives

Resum

El compromís acadèmic (*engagement*, en anglès) és un dels factors crític en el rendiment acadèmic i professional. Per altra banda, les metodologies actives han emergit com estratègies que promouen el compromís dels estudiants amb els seves disciplines. Malgrat existir evidències que mostren l'eficàcia de les metodologies actives, són poques les que es basen en mètodes d'avaluació que proporcionen informació quantitativa útil per millorar els dissenys curriculars. Aquest treball presenta resultats obtinguts amb un qüestionari sobre *engagement* que avalua la relació entre les metodologies docents i el nivell d'*engagement* que perceben els estudiants de diferents estudis de la Universitat de Girona.

Desenvolupament

Els estudiants que entren a la universitat, a més de sortir amb un bagatge de coneixements, haurien d'adquirir unes competències que els permeti desenvolupar de manera òptima la vida professional i esdevenir ciutadans crítics i responsables. Algunes d'aquestes competències són la capacitat per aprendre nous coneixements i habilitats de manera activa i autònoma, saber llegir i respondre als diferents contextos en els que s'haurà de desenvolupar i ser capaços de regular els estats personals davant dels desafiaments als que s'hauran d'afrontar. Sembla evident que la consecució d'aquests objectius passa per què els estudiants es vinculin, es comprometin, s'impliquin o, com ho anomenen els anglesos, estableixen un *engagement* amb el seu context acadèmic i la seva futura professió (Abbott-Chapman i Kara, 2014).

En un sentit ampli, el terme *engagement* fa referència a l'actitud que els estudiants mostren cap a la institució acadèmica i la participació en les seves activitats. *Engagement* és un constructe multidimensional que inclou components psicològics i comportamentals (Appleton, Christenson, Kim i Reschly, 2006). Els components psicològics són cognitius com ara l'establiment d'objectius i la percepció d'auto-eficàcia, o emocionals com el sentiment de pertinença i la identificació amb els estudis. El component comportamental posa èmfasi en la participació en les activitats acadèmiques (p.e., esforç, persistència, participació a les classes, treball cooperatiu) i el món universitari, tant social com institucional. És un concepte proper al de motivació intrínseca, però com diu Barkley (2010) és motivació intrínseca traduïda a aprenentatge actiu.

Els aprenentatge actius, com ara l'Aprenentatge Basat en Problemes, requereixen la implicació de l'estudiant al posar-lo en el centre del seu procés d'aprenentatge (Hmelo-Silver, 2004). El disseny d'aquests currículums innovadors fan necessari la participació, la responsabilitat i l'autonomia de l'estudiant (Chakravarthi i Vijayan, 2010). També promou l'auto-consciència del significat de les activitats programades i el treball en equip, ja que les activitats proposades es realitzen principalment en grup. En definitiva, els aprenentatges actius se'ls ha considerat associats, en gran mesura, als trets que hem considerats implicats en l'*engagement*. És, per aquesta raó, que considerem que avaluar l'*engagement* acadèmic dels estudiants universitaris és una bona manera de conèixer l'eficàcia dels aprenentatges actius. Si el disseny de l'aprenentatge actiu és eficaç, ha de promoure l'*engagement* dels estudiants a la vida acadèmica universitària.

Mentre molts estudis han mostrat les bondats de les metodologies actives (Prince, 2004), pocs són aquells que hagin utilitzat instruments que ens permetin una avaluació quantitativa de la seva eficàcia (Van Amburgh, Devlin, Kirwin i Qualters, 2007). La majoria es basen més en evidències anecdòtiques que en avaluacions sistemàtiques

o bé són molt específics d'una disciplina concreta, la qual cosa sovint ha generat crítiques a la suposada superioritat dels mètodes actius sobre la docència tradicional. Per tant, existeix la necessitat de millorar les evidències empíriques disponibles sobre l'eficàcia dels diferents mètodes d'aprenentatge utilitzats en el context universitari.

Objectius

El nostre treball té com a objectiu avaluar el nivell de compromís dels estudiants amb la seva disciplina en un entorn on s'utilitzen metodologies actives front a un altre on s'utilitzen les tradicionals. La nostra intenció és que el resultat d'aquest treball permeti augmentar el coneixement sobre l'efecte que determinades estratègies tenen en el compromís acadèmic dels estudiants per tal de millorar les pràctiques educatives i disposar d'un instrument per la recerca en aquest camp d'investigació.

Per assolir els nostres objectius hem fet servir un qüestionari sobre *engagement* elaborat a partir d'un altre anterior (Arpí, Àvila, Baraldés, Benito, Gutiérrez del Moral, Orts, Rigall-i-Torrent i Rostan (2012) que es va utilitzar en un estudi pilot, en el que es varen disposar de 439 enquestes vàlides per a l'anàlisi. La primera versió del qüestionari constava de 30 preguntes (l'actual és de 31), repartides en components comportamentals, cognitius i afectius, així com preguntes referides al professor. Les preguntes van ser avaluades d'acord amb una escala Likert de 4 punts: molt d'acord, bastant d'acord, poc d'acord i gens d'acord. També conté preguntes de caràcter socioeconòmic. D'altra banda, es va demanar als enquestats que avaluessin la idoneïtat i la llegibilitat de l'enquesta a través d'un segon qüestionari.

Els objectius concrets del present estudi són:

- 1- Replicar l'estudi a partir d'una mostra més gran d'estudiants per comprovar si es confirmen els resultats del primer estudi sobre la relació entre els diferents components de l'*engagement* i les metodologies actives.
- 2- Confirmar si hi ha relació entre els resultats de l'*engagement* i les característiques acadèmiques de l'estudiant prèvies a l'entrada a la universitat.
- 3- Analitzar si hi ha relació entre els resultats de l'*engagement* i les experiències prèvies de l'estudiant amb les metodologies d'aprenentatge actiu.
- 4- Examinar si hi ha relació entre els resultats de l'*engagement* i les dades socioeconòmiques de l'estudiant.

Prospectiva

Els resultats del primer estudi ens va permetre obtenir unes conclusions orientatives de la relació entre diferents aspectes de l'*engagement* amb les metodologies d'aprenentatge actiu (els resultats van ser presentats al congrés UNIVEST 2013). A més, ens va permetre adaptar l'enquesta a les observacions dels estudiants, modificant la manera de fer algunes preguntes i incorporant un ítem que fa referència a les noves tecnologies, no prou representades en la primera versió de l'enquesta. També, a part de les dades socioeconòmiques de la família, en el qüestionari actual hem inclòs dades acadèmiques prèvies als estudis universitaris dels estudiants i la seva experiència amb les metodologies actives.

La versió actual del qüestionari sobre *engagement* acadèmic ens ha de confirmar o no si estem assolint els objectius docents que ens hem proposat, en quina mesura ho estem fent i en quins components de l'*engagement* hem d'incidir per millorar-lo. També ens ha de permetre avaluar la relació de l'*enganxament* amb alguns factors, com ara rendiment acadèmic de l'estudiant a l'arribar a la universitat, experiència prèvia amb les metodologies docents i nivell socio-econòmics. Tota aquesta informació pot ser molt útil per aplicar activitats correctores per optimitzar els nostres programes docents.

Qüestions i consideracions per al debat

La nostra comunicació pot aportar informació que ens permeti plantejar qüestions com les següents per un debat sobre les metodologies actives:

- Són les metodologies actives eficaces per millorar el compromís dels nostres estudiants amb els seus estudis?
- Si ho són, en quina mesura? La millora és prou significant com per justificar l'esforç suplementari que li representa al professor i la institució la implantació d'aquestes metodologies?
- Quins components de l'*engagement* milloren i no milloren amb les metodologies actives?
- Els factors actitudinals dels estudiants previs a la universitat afecten l'*engagement*?
- Hi ha factors com ara el nivell socio-econòmic o les experiències amb la metodologies actives que modulen la seva relació amb l'*engagement*?

REFERÈNCIES

Abbott-Chapman, J. i Kara, N. (2014). The longitudinal association of childhood school engagement with adult educational and occupational achievement: findings from an Australian national study. *British Educational Research Journal*, 40, 102-120.

Appleton, J., Christenson, S.L., Kim, D. i Reschly, A. (2006). "Measuring cognitive and psychological engagement: Validation of the Student Engagement Instrument". *Journal of School Psychology*, 44, 427-445.

Arpí, C., Àvila, P., Baraldés, M., Benito, H., Gutiérrez del Moral, M.J., Orts, M., Rigall-I-Torrent, R. i Rostan, C. (2012). "L'avaluació de l'aprenentatge basat en problemes (ABP) mitjançant una escala d'enganxament. Estudi pilot". VII CIDUI: La Universitat, una institució de la societat.

Barkley, Elizabeth F. (2010). *Student Engagement Techniques*. John Wiley & Sons.

Chakravarthi, S. i Vijayan, P. (2010). Analysis of the Psychological Impact of Problem Based Learning (PBL) toward Self Directed Learning among Students in Undergraduate Medical Education. *International Journal of Psychological Studies*, 2, 38-43.

Hmelo-Silver, C.E. (2004). Problem Based Learning: What and How do Students Learn? *Educational Psychology Review*, 16, 235-265.

Prince, M. (2004). Does Active Learning Work? A review of Research. *Journal of engineering Education*, 93, 223-231.

Van Amburgh, J.A., Devlin, J.W., Kirwin, J.L. i Qualters, D.M. (2007). A Tool for Measuring Active Learning in the Classroom. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 71, 1-8.